

هنر و زیبایی

در اندیشه سهروردی

سومین نشست از سلسله‌نشست‌های حکمت هنر اسلامی به بررسی «هنر و زیبایی در اندیشه سهروردی» اختصاص دارد. در این نشست حسن سیدعرب و طاهره کمالی‌زاده‌سخنرانی می‌کنند. این نشست امروز (۱۱ بهمن) از ساعت ۱۵ به‌نشانی خیابان ولی‌عصر (عج)، پایین‌تر از چهارراه طالقانی، شماره ۱۵۵۲، طبقه سوم سالن همایش‌های فرهنگستان هنر برگزار می‌شود.

سجاد صداقت
خبرنگار گروه اندیشه

تلف

اتفاق روز

نگاهی به تحولات ایالات در آمریکا

کشوری
در میانه خطرات

در روزهایی که جهان درگیر عصر «ترامپیسزم» شده است، اتفاقات عجیب‌پس از روی کار آمدن رئیس‌جمهور تازه ایالات متحده جهان را تحت تأثیر خویش قرار داده است. دستورات اجرایی

دونالد ترامپ در هفته اول روی کار آمدن که همه برگرفته از وعده‌های انتخاباتی او بود، نه تنها دنیا که در خود آمریکا نیز با واکنش‌های متفاوتی روبه‌رو بوده است. در شرایطی که قانون ممنوعیت ورود مسلمانان به آمریکا که اتباع ایران را نیز مشمول می‌شود، این روزها به شدت واکنش‌هایی به همراه داشته اما اتفاق دیگری موضوع نوشته حاضر را تشکیل می‌دهد. یکی از ایالت‌های مخالف ترامپ که از قضا معمولاً رای آن می‌کند، غربی‌ترین ایالات آمریکایی کالیفرنیاست. در این ایالت از زمانی که ترامپ به عنوان پیروز انتخابات اعلام شد، اعتراض‌های گسترده‌ای برپا بوده است و آنان تاکنون واکنش‌های متفاوتی را از خود به نمایش گذاشته‌اند. اما خبری که دو روز پیش خبرگزاری فرانسه از این ایالت مخابره کرد شاید یکی از عجیب‌ترین اتفاقات تاریخ ایالات متحده را رقم بزند. خبرگزاری فرانسه خبر می‌دهد «شماری از فعالان در ایالت کالیفرنیا که بعد از پیروزی دونالد ترامپ در انتخابات ریاست جمهوری آمریکا خواهان جدایی این ایالت از ایالات متحده شده بودند، مجوز جمع‌آوری امضا را برای به رای گذاشتن این طرح دریافت کرده‌اند.» در این طرح که «کالگریت» خوانده می‌شود در صورت برگزاری همه‌پرسی و رای موافق مردم، بندهای موجود در قانون اساسی ایالت کالیفرنیا که براساس آن «کالیفرنیا بخشی جدانشدنی از ایالات متحده بوده و اینکه قانون اساسی ایالات متحده، قانون اصلی کشور است» لغو خواهد شد. اما اگر این اتفاق به وقوع بپیوندد تاریخ آمریکا دچار اتفاقی عجیب خواهد شد. همین طرح کافی است تا بتوان دوباره نگاهی به تاریخ ایالات در آمریکا داشت. تاریخی خواندنی که اکنون جدایی یکی از ایالت‌های آن می‌تواند دستمایه اتفاقی تاریخی باشد.

❖ قانون اساسی ایالات متحده

کشف اتفاقی قاره آمریکا در سال ۱۴۲۹ چهره جهان را دگرگون کرد. آمریکای شمالی در این میان به دست فرانسه، انگلیس، هلند و نروژ افتاد. اگرچه انگلیسی‌ها دیرتر از دیگر اروپایی‌ها به دنیای جدید پا گذاشته بودند اما طی درگیری‌های متعدد تا سال ۱۷۶۴ توانستند خود را به صورت قدرت بلامنازع آمریکای شمالی تثبیت کنند. انگلستان که به مدد انقلاب صنعتی و داشتن کارآمدترین ارتش و بزرگ‌ترین نیروی دریایی جهان حریف در این نقطه از دنیا در مقابل خود نمی‌دید، ناگهان با چالش بزرگی از سوی مستعمره‌نشینان شرق ایالات متحده فعلی روبه‌رو شد. چالش‌هایی که به جنگ میان آنان و انگلستان منجر و در جولای ۱۷۸۱ به استقلال آمریکا انجامید.

پیروزی بر انگلیس این امید را بین آمریکایی‌ها برانگیخت که از این پس می‌توانند بر سرنوشت خویش حاکم باشند. اما این شادمانی دیری نپایید. نتیجه انقلاب، کنفدراسیونی مرکب از ۱۳ ایالت مستقل بود. این ایالات وجوه مشترک زیادی با هم نداشتند و به علت نداشتن یک دولت مرکزی خود را درگیر مسائلی دیدند که قبلاً به آن فکر نکرده بودند. بنجامین فرانکلین در جولای ۱۷۷۵ اندیشه تدوین

نقد «یادداشت‌هایی

در باره کافکا»

به تازگی کتاب «یادداشت‌هایی در باره کافکا» نوشته تئودور آدورنو با ترجمه سعید رضوانی منتشر شده است. نشست هفتگی شهر کتاب سه‌شنبه ۱۲ بهمن ساعت ۱۶:۳۰ به نقد و بررسی این کتاب اختصاص دارد که با حضور منتقدی مهرآیین و سعید رضوانی در مرکز فرهنگی شهر کتاب برگزار می‌شود.

«زنان در خاورمیانه»

رونمایی می‌شود

به همت نشر و پژوهش شیرازه با همکاری اندیشه‌گاه فرهنگی سازمان اسناد و کتابخانه ملی مراسم رونمایی از کتاب «زنان در خاورمیانه» گذشته تاکنون نوشته نیکی. آر کدی با ترجمه هما مداح برگزار می‌شود. این نشست با حضور منصوره اتحادیه و مسرت امیرابراهیمی امروز (۱۱ بهمن) از ساعت ۱۶ در اندیشه‌گاه فرهنگی کتابخانه ملی برگزار می‌شود.

محمدمنصور هاشمی از مرز فلسفه و ادبیات می‌گوید

نویسنده خوبی نباشید
فیلسوف نمی‌شوید

محمدمنصور هاشمی در رویکردش به ادبیات و فلسفه الگوی اندیشمندان معاصر ایران را برگزیده است

محمدمنصور هاشمی، نویسنده و پژوهشگر فلسفه به تازگی گفت‌وگویی با «مهر» داشته است. او در گفت‌وگوی خود به شرح مرز میان فلسفه و ادبیات پرداخته است. منصور هاشمی که فلسفه خوانده است با آثار خود بین دو رشته ادبیات و فلسفه قدم برمی‌دارد. او ۱۰ سال است که به پژوهش‌های فلسفی می‌پردازد و اخیراً رمان «زنگ هفتم» از او منتشر شده است. از او همچنین تاکنون در حوزه فلسفه کتاب‌هایی چون «دین‌اندیشان متجدد»، «هویت‌اندیشان و میراث فکری احمد فردید»، «اندیشه‌هایی برای اکنون»، «صبروت در فلسفه ملاصدرا و هگل» و «خدا و بشر» به انتشار رسیده است.

❖ فلسفه در مهد ادبیات درخشان به وجود آمد

او در شرح نسبت بین فلسفه و ادبیات از مبدا فلسفه یعنی یونان آغاز می‌کند و معتقد است فلسفه در فرهنگی به وجود آمد که مهد

ادبیات درخشانی بود؛ سرزمین «ایلیاد» و «اودیسه». سرزمین شاعرانی - خواه واقعی و خواه افسانه‌ای - مانند هومر و هزئود و البته سرزمین نمایشنامه‌نویسان شگفت‌انگیزی مثل سوفکل و اشیل و اورپید و آریستوفان. فلسفه در چنین بستری تکوین یافته و از سویی متأثر از آن و از سوی دیگر در رقابت با آن است. اما هاشمی در نهایت

معتقد است که مرز بین فلسفه و ادبیات مرز مشخصی نیست و توضیح می‌دهد که این مرز را فقط می‌توان بر اساس ساختن نوعی نمونه ذهنی (تیپ ایده‌آل) بر مبنای مفروضات ترسیم کرد؛ وگرنه عملاً بخشی از بهترین آثار فلسفی دنیا آثاری است برخوردار از فصاحت و بلاغت ادیبانه. او در این بین به این نکته هم اشاره دارد که شرط موفقیت اثر فلسفی فصاحت و بلاغت نیست، چون اگر این طور بود مثلاً «نقد عقل محض» کانت نباید تا این حد مهم باشد.

❖ تقابل فلسفه و ادبیات با ظهور فلسفه‌های جدید

به گفته هاشمی تقابل میان فلسفه و ادبیات تا ظهور فلسفه‌های جدید ادامه پیدا می‌کند. در این دوره هر چه بیشتر به صورت هندسی و ریاضی و منطقی به مفاهیم فلسفی توجه شد. از طرف دیگر اساساً قالب‌های بیانی جدید برای بیان اندیشه به وجود آمد. مثلاً منتوتنی را در نظر بگیریم. به معنایی شاید بتواند او را نخستین فیلسوف دوره جدید دانست که بنیاد شکاکیت را برای فلسفه‌های جدید و امثال دکارت به ارث گذاشته است. در او جنبه ادبی بسیار برجسته است و قالبی را پدید آورده که پیش از وی سابقه نداشته است؛ یعنی قالب جستارنویسی (essay) را با ویژگی‌های خاصی که دارد و در آن زمان قالبی بوده است نو برای بیان اندیشه‌ها و تجربه‌های نو ارائه کرده است.

بعد از او فرانسیس بیکن اهل علم تجربی هم از همین قالب برای بیان اندیشه‌های اخلاقی و اجتماعی و سیاسی‌اش بهره برده است. بیکن در کنار فیلسوف-دانشمند بودن ادیب درجه یکی هم هست. اما نکته مهمی که در این بین این نویسنده فلسفه خوانده به آن اشاره می‌کند این است که تا نویسنده خوبی نباشید به این راحتی‌ها به عنوان فیلسوف مطرح نمی‌شوید. به گفته او بسیاری از این فیلسوفان جزء ادبیات فرهنگ خودشان هستند. الزاماً کارشان خلاقیت ادبی و هنری نیست اما زبان و بیان‌شان جزء سنت زبان و فرهنگ‌شان شده است.

❖ قربایت و رقابت ادبیات و فلسفه تا امروز ادامه دارد

هاشمی معتقد است که قربایت و رقابت ادبیات و فلسفه تا امروز ادامه دارد و بعضی فیلسوفان فعلی مرزی بین ادبیات و فلسفه نمی‌بینند و برخی می‌کوشند این مرز را هر چه بیشتر بزرنگ کنند. او به این نکته نیز اشاره می‌کند

که هر چه دایره عقلانیت را تنگ‌تر بگیریم جای برای ادبیات کمتر می‌شود و هر چه این دایره را وسیع‌تر بگیریم و تکرش پذیرفته شده در آن بیشتر شود. جا برای ادبیات بازتر می‌شود. هاشمی با اشاره به نسبت فیلسوفان معاصر با ادبیات از اختلاف‌نظر چشمگیر میان آنها می‌گوید و توضیح می‌دهد که در این دوره فیلسوفانی را داریم که خودشان اهل ادبیات خلاقند و از نمونه‌های هم‌دوره ما مثلاً امبرتو اکو و ژولیا کریستوا را می‌شود نام برد که هر دو رمان هم نوشته‌اند و از طرف دیگر فیلسوفان فراوانی هم هستند که اهل خلاصیت ادبی نیستند. درباره نسبت ادبیات و فلسفه هم اختلاف‌نظر وجود دارد. فیلسوفی مثل ژاک دریدا اصلاً مرزی میان فلسفه و ادبیات قائل نیست و دیگریانی بر تفکیک این دو تأکید می‌کنند.

❖ برتری جویی را کنار بگذاریم

محمدمنصور هاشمی با تأکید بر این اصل که تاریخ اندیشه‌های بشر تاریخ همه اندیشه‌های بشر است، معتقد است که در جامعه ما هنوز نوعی نگاه سنتی حاکم است که به موجب آن به دنبال اشرف علوم می‌گردیم. این نگاه با رفتاری‌های روانشناختی هم پیوند می‌خورد و نتیجه‌اش می‌شود اصرار بر اینکه کاری که من می‌کنم مهم‌ترین کار دنیاست. از این رو از نظر وی این خیالات و تصورات را باید کنار گذاشت. او شرح می‌دهد که موضوعات و مسائل بشری مختلف است و بسته به اینکه موضوع و مساله چه باشد حوزه خاصی از معرفت بشر متناسب با آن موضوع و مساله اهمیت می‌یابد. روشن است که مثلاً اگر دغدغه من شناخت «فرد» باشد و شناخت افراد جامعه، خواندن رمان خیلی به من کمک می‌کند. ما به تعداد رمان‌هایی که خوانده‌ایم، زندگی کرده‌ایم.

اعجاز تشریعی

با تکیه بر نظر علامه معرفت

کرسی ترویجی «اعجاز تشریعی با تکیه بر نظر علامه معرفت» امروز (۱۱ بهمن) برگزار می‌شود. در این کرسی علمی محمدرضا جواهری و صالح قنادی حضور خواهند داشت. این نشست از ساعت ۱۵ تا ۱۷ در سالن امام خمینی (ره) مرکز فقهی ائمه اطهار (ع) قم به‌نشانی میدان معلم، ابتدای بلوار سمیه (به سمت خیابان انقلاب) برگزار خواهد شد.

نقد و نظر

نشست بررسی «ترجمه روشنگر قرآن کریم» برگزار شد

مثنوی مولانا، تفسیر موضوعی قرآن

نشست نقد و بررسی «ترجمه روشنگر قرآن کریم» اثر کریم زمانی، با حضور این قرآن‌پژوه و مولوی‌پژوه، جواد محقق و کاظم حافظیان رضوی نویسنده و پژوهشگر در کتابخانه عمومی حسینیه ارشاد برگزار شد. او که معتقد است مثنوی مولانا، تفسیر موضوعی قرآن کریم است به شرح این ادعای خود پرداخت. کاظم حافظیان رضوی نیز در این نشست، به سیر نزولی کتاب‌های ادیان مختلف پرداخت. جواد محقق نیز در این نشست در سخنانی کوتاه به انتشار کتاب‌های بسیاری درباره اعجازهای لفظی و زبانی، علمی، ادبی، هنری، تاریخی و عددی قرآن در کشورهای مختلف و بین کشورهای شرق و غرب اعم از مسلمان و غیرمسلمان اشاره کرد. در ادامه مختصری از سخنان حاضران آمده است.

❖ لازمه موانست با قرآن، تدبر و فهم معانی قرآن است

وقتی از نزول قرآن صحبت می‌کنیم، منظور نزول مکانی نیست، بلکه منظور نزول مکانی، شانی و قدسی است. نکته مهمی که می‌توان درباره این کتاب آسمانی ذکر کرد این است که آهنگ و موسیقی کلمات و عبارات قرآن با معانی و مقاصد آن هماهنگ است. وقتی سوره فیل را می‌خوانیم، آهنگ و وزن عروضی کلمات و عبارات کند و سنگین است، چرا که حرکت فیل با توجه به وزن زیادش، کند بوده و وقتی خداوند از اسب‌های چابک مجاهدان راه حق سخن می‌گوید، وزن آیات هم تند و چکش‌می می‌شود. یافتن این ظرایف در کتاب آسمانی، دقت و توجه می‌خواهد. در انتخاب کلمات قرآن کریم نیز حسن سلیقه خاصی به کار رفته است. اگر جمع کلمه‌ای از مفردان زیباتر است، خداوند قرآن آن کلمه را به کار برده و بالعکس؛ مانند کلمه جمع «الباب» یا کلمه مفرد «ارض». اینها نمونه‌هایی از تصاویر فنی و هنری قرآن است. اگر فقط به ترجمه آیات بسنده کنیم، مقاصد و مفاهیم بسیاری از آیات برایمان باز نمی‌شود، حتی اگر مترجم در قله فصاحت و بلاغت باشد. اینکه قرآن «مبین» وصف شده، به این معنا نیست که همه معانی آن روشن باشد؛ نباید در مقابل متن قرآنی منفعل بود و باید با تدبر معانی را روشن کرد. اگر قرار بر این بود که تنها با ترجمه از فهم آیات بی‌نیاز شویم، پس کاربرد تفسیرهای مختلف چیست و صداها تفسیر لفظی، ادبی و... برای چه به وجود آمده‌اند؟ ترجمه باید همراه با تفسیر باشد. لازمه موانست با قرآن، تدبر و فهم معانی قرآن است.

❖ قرآن جوان‌ترین کتاب دینی تاریخ بشر است

قدیمی‌ترین آیین و دین دارای کتاب، آیین هندو است که به ۱۵۰۰ سال قبل از میلاد مسیح باز می‌گردد و بعد از آن به ترتیب کتاب‌های ادیان یهود، زرتشت، بودا، کنفوسیوس، مسیحیت و در پایان قرآن نازل شده است. قرآن، جوان‌ترین کتاب دینی تاریخ بشر است. این کتاب «ترجمه روشنگر قرآن کریم» با متنی روان و مبتنی بر نیاز زمان نگارش شده است. استاد کریم زمانی، سال‌ها روی مثنوی تحقیق و کار کرده و زبان روان «شرح جامع مثنوی» ایشان و شیوه استناد به آثار کهن در آن اثر، در ترجمه قرآن هم رعایت شده است. «ترجمه روشنگر قرآن کریم» دارای زبانی روان و ثری محکم و سباده است. استفاده از امثال و حکم در بیان شرح آیات، بهره‌گیری از بحر بیکران مثنوی در بحث‌ها، صداقت در امانت، شجاعت در بیان نظرات و استفاده از شرح کوتاه در آغاز هر سوره، از دیگر ویژگی‌هایی است که می‌توان برای این اثر و استاد کریم زمانی، برشمرد.

دریچه

روش‌شناسی علوم انسانی اسلامی

به تازگی مرکز پژوهش‌های علوم انسانی صدرا کتاب «روش‌شناسی علوم انسانی اسلامی» نوشته احمدحسین شریفی را روانه بازار کتاب کرده است. کتابی در ۱۴ فصل که نویسنده تلاشی می‌کند در راستای طرح تحول علوم انسانی برای این خداداد یک روش‌شناسی ارائه دهد. تحلیل مفاهیم و نکات مقدماتی، نظریه‌ضدروش، پرسش‌های پژوهشی، روش تعریف، روش توصیف، روش تبیین، ویژگی‌های روش‌شناسی تبیین، روش استدلال، روش استدلال استقرایی، روش استدلالی تمثیلی، روش تفسیر، ویژگی‌های روش‌شناختی تفسیر، روش پیش‌بینی و روش ارزیابی عناوین ۱۳ فصل این کتاب را تشکیل می‌دهد و در فصل آخر کتاب نیز فهرست منابع، منابع فارسی و عربی، منابع انگلیسی و نمایه‌ها هم آمده است. نویسنده در این اثر تألیف می‌کند که فلسفه روش و روش‌شناسی را در نظر بگیرد و به گونه‌ای مسیر خود را طی کند که اولاً این نوشتار برخوردار از ویژگی وضوح باشد و بتواند برای محققان علوم انسانی راهبری کند. ثانیاً در خدمت اهداف و کارکردهای اصلی علوم انسانی باشد. ثالثاً در همه بخش‌ها مبانی و مقاصد و ارزش‌های اسلامی را مورد توجه قرار دهد و به تعبیر دیگر روش‌شناسی علوم انسانی اسلامی را ارائه دهد. کتاب «روش‌شناسی علوم انسانی» در ۶۳۳ صفحه و با قیمت ۲۵ هزار تومان منتشر شده است.

❖ شماری از فعالان سیاسی در ایالت کالیفرنیا خواهان جدایی این ایالت از ایالات متحده شده‌اند